

Bonato

De singulari in Rem Herbaria^m studio Venetorum
argue in primis

Petri Antonii Michaelii Parr. Ven.

Disciplinam illam (Præstantissime ~~Praefecte~~, Magnifice Praeses,
 Bellipotens ^{et Eques,} Urbis Praefecte,
~~Praefecte~~ Dux, Ægvegie ~~Praefecte~~ Præclare Rectory, illustres Doctriqve Col-

lega, Auditores, quotquot estis, Ornatisissimi, Spectatissimi) Disciplinam illam utilitate argue omnium iudicio comprobaram, quæ universa ac singula ad immensum Vegetabilium Regnum pertinentia amplitudine sua rite complectitur; quæ colligit, contemplatur, discernit vel complexionem omnem, vel partes admirandi hujus spectaculi rerum ejusdem Regni singularum, ab humiliori et minutissima solâque vitri ope conspicua ad maximam usque et amplissimam quamque, quocumque in solo, quocumque sub caelo oritur, vegetet, utat: a venustiore, et, sive partes sive totam simul formam spectes, magis concinna ad magis informem usque, magisque specie tenuis incompositam: omniâque pulcro instruit ordine, et singula secundum proprias uniuscujusque notas notarumque discrimina in genera et species certa quadam ratione digerit, suisque discriminata nominibus singula explicat, et in suas classes argue ordines distincte distribuit;

Pam Disciplinam, quæ per simplices observationes, apparatusum artificia, philosophicasque disquisitiones versatur in rebus utilissimis, quarum beneficio, Naturæ quædam rudes argue inordinata compositam induunt vivamque materiam, quasique transformant sese in miracula rerum; ex quo etiam fit, ut et balsamina aeris salubritate, et vestitu terræ viridissimo perfruemur; et aer quidem tum purior, tum aptior hominum animaliumque respirationi sit; terra vero tenacibus implicata radicibus, stirpiumque late serpentium multiplici lapsu et erratico stabilita firmiter coherescat: hinc jucundæ amœnitates, hinc insatiabilis illa colorum varietas, hinc illa fecunditas et copia, et copia perennitas in iis, quæ progignuntur vel ad usus vitæ necessarios, vel ad voluptatem; quorum alia innumerabili volatilium, reptilium, quadrupedumque vel cicurum vel ^{silvestrium} ~~agrestium~~ multitudini et familiae levamento, nutrimento, perfugio sunt; alia vestes homini sufficiunt, alimenta, commoda, oblectationem, ornamenta, tot morbis remedia, tot Artibus instrumenta, tot operibus adjumenta opportunitatesque, incitamenta demum maxime efficacia et aptissima humana menti extollenda ad contemplationem

cognitionemque Causæ Principis, Summæ rerum omnium Effectivis.
 Hanc, inquam, Disciplinam, hominum, ut ita dicam, necessitatibus eorundem,
 unâque cum ipsis natam, tam utilem, tam jucundam, tantogque in honore habitam,
 fuisse jam usque ab ultima antiquitate celebratam, eandemque cultores ac parvos
 habuisse Viros cultissimi ingenii, perinsignes Philosophos ac Poetas, Imperatores
 Regesque potentissimos, Humanissimi Auditores, haudquaquam miror.

Illud miror, hujusmodi Disciplinam cum valetudinis ratione, Artibus, vitæ ^{usq}
 bus atque oblectamentis tam arcte conjunctam, non meruisse per tot Sæcula, ut
 decore Scientiæ nomine honestaretur; eandem jacuisse vel apud ipsas magis
 cultas literatasque Nationes Disciplinis aliis posthabitam, et jacuisse modo,
 pæne omnino neglectam, modo, quasi in gremio sepultam ignorantie atque obli-
 visionis, vel sycophantiæ fallaciis dedecoratam, vel Ambiguitatis, Superstitionis,
 Erroris caligine circumfusam: ac signando unquam in gratiam et favorem ve-
 nerit, a paucis tamen etiam tum fuisse uberius exultam, et paucis illis ipsis
 longo temporis intervallo parum cognitam.

Harum sane dolendarum vicissitudinum, quibus obnoxia fuit Ars Herbaria,
 digna certe meliore fato, funestas causas quaerant alii: quaerat perspicax
 hominum solertia Cruditorum, quos longam tam beneficae Facultatis infantiam,
~~deplorantibus~~ ærumnosamque conditionem deplorantes, non cessaturos opinor in-
 cusare et antiquitus incognitam Novo cum Orbe commercium, et viam ratio-
 nemque Scientiarum propriam nimium sero inventam, et deserta linguarum
 peregrinarum studia, rauidationesque, et maxima malorum, Bella, horrida
bella.

Ego vero recordationes fugio, quæ quasi morsu quidam dolorem efficiunt,
 et ab luctuosis hisce imaginibus multo libentius ad lætiora animum cogitatio-
 nemque converto, ad fortunatas scilicet eas causas, quæ excussis tandem at-
 que expergefactis Botanicorum ingeniis jam dudum oppressis, ad promo-
 vendos jucundæ hujus, amoenæ, utilissimæ Disciplinæ progressus rapi-
 das, et fausta incrementa mirifice conspirarunt.

Jam vero convenit inter omnes, præcipuas causas, quæ Botanicen

e diuturnis tenebris emersam, in eo, in quo nunc est, magnificentia ac splendoris gradu collocarunt, ad Peregrinatorum industriam, ad institutos Hortos Academicos, Hortosque Potentium, ad Herbaria, ad Principum Mecenatumque parvocinia revocari posse.

Cum porro Veneti primi fuerint, qui incognita maria navigarint, primi fuerint Botanicorum Hortorum Instauratores, primi celeberrimorum Voluminum Herbariorum compositores, primi qui variis quibusdam naturæ donis, et exoticis Simplicibus ditescere potuerint; ipsis propterea Auditores, nunc duplex detur offeraturque tum gratæ ac publicæ ~~de~~ ^{Botanicorum omnium} debitiois, tum solennis hujus commendationis pignus quasique munusculum.

Verum ex tanto Hominum nostris laudibus dignissimorum numero, cuiam potissimum nostra laus tribuenda? Viro haud dubie illi debetur, qui explicato quasi vexillo, magnâ primus animâ inter Veneros, magnæque ingenio ad hæc studia exarsit: Viro nimirum illi, qui et Patriæ suæ existimationem, et exterrorum Hominum doctissimorum admirationem ad se pertraxit: Ei Viro, qui splendidissimo exemplo suo ingenua hominum peccora ad ejusdem gloriae cupiditatem, ad eadem capessenda studia inflammavit; inelyro videlicet Nomini Petri Antonii Michaëlii Veneti Parrivii.

Quod si malo quodam fato (quod vehementer vereor) hoc Ologium tale futurum sit, ut et veneratæ jussionis gravitari, et inopinari honoris ~~gravi~~ ^{anærisque} magnitudini, et celebrari hujus diei, cura semper vigili Sapientissimi Regii Magistratus Generalis Publicæ Pruditionis, præstituta excusitando in Adolescentium studiosorum animis Scientiæ studiorumque ardore, et præclarissimi hujus celeberrimique Consensus expectationi minus feliciter respondeat; oro jam ab initio dicendi, obtestorque, ne id Virorum, qui laudandi sunt, sed laudatoris mediocritati vitio vertatur. Felix! si possit hæc Oratio, utpote inelegans et incompta, sin minus difficili Ologuentium favore frui, saltem veritatis amicorum benignitatem, benevolentiam, parvocinium experiri.

Non ego is sum, Auditores Humanissimi, qui modo velim benèvola illa vestra ad ahenre audiendum propensione abuti, quæ vestris ex oculis atque ore emittens me mirum in modum recreat et reficit. Hinc initio statim abstinendum mihi esse ducam ab argumentis gravissimis quæ ex Sacris Litteris peti possunt, nec Homericas incertarum et Fabulosarum Ætatum Traditiones persequar, quibus prebe refellerentur ii omnes, qui temere provsus et imperite ausi olim sunt Botanice traducere tamquam vile quiddam et vulgare, ingeniorum nobilitate indignum, reservatarumque hominum generi rusticianorum, rudium, nemorisque cultorum.

Et illud absonum a re proposita judicaverim, principio ostendere, quam tenues lentæque hujusce Facultatis progressionis fuerint, quam angustæ Hebræica Veterum Græcorum ac Romanorum notiones; nec aberabo longius ab eo, quod propositum est, evolvens Opera, quæ reliqua modo sunt, priorum Avris Parentum et Auctorum. Illud satis erit animadvertere, excepto Theophrasto, cui debemus prima, quæ scientiam sapiant, rudimenta de Vita et Natura Plantarum; harum notitiam, si comprehendamus illas quoque, de quibus Divina Litteræ, ac Poetæ mentionem faciunt, non excessisse numero ducentas supra mille, Medicinæ, Artibus, et voluptati inservientes; ad hæc exiguo Plantarum tunc cognitarum numero, parum accuratas ac distinctas ipsarum descriptiones ex æquo respondere, propterea quod primævi illi Scriptores, qui a remotiore Antiquitatis memoria, sua ad nos cogitata transmisservunt, ignoabant, quid inesset in partibus quibusdam vegetabilibus, quod ad ipsarum essentiam plus minusve pertineret; nec attentâ notatione deprehendebant quarundam notarum arguere discriminum in earundem fabrica et conformatione eminentium constantiam.

Quod vero præcipuâ dignum animadversione mihi videtur, illud est, tenuitatem hanc tarditatemque progressûs minus improspere cessuram fuisse, si turbinem formidolosissimum Superi averruncassent, cunctis Artibus funestissimum, perscindentem, rapientem, vastantem omnia. De Gothis loquor, Vandalis, Langobardis, qui, nigrantis ac furiosi instar nimbi, Europæ

Provinciis ad Meridiem positis incumbentes, pulcherrimarum Arvium monu-
 menta omnia, earumque Cultores acerbissima persecutione jactarunt. Tum
 tantus terror pavoreque nostram occupavit, opinor, Botanicam, ut derelicta
 nudaque Potentiorum presidio, ardente in illam, misere oppressam, odio Barba-
 rorum, multa per Sæcula numquam caput attollere ausa fuerit, coacta diu
 delitescere, et obvolvi taciteurnis inertia, oblivionis, ignorantia tenebris, arctio-
 ribus Medicæ Facultatis terminis circumscripta.

Conatus quidem est Magnus ille Rex et Imperator, Carolus, inquam, Magnus
 torpido miseram veterino excutere, illam dexteram invictam supplicii porri-
 gere atque tendere, jacentem erigere, revolvendam hospitem suis Villis exipe-
 re, afflicta spem salutis ostendere. Nec satis habuit idem ille generosus magni-
 nimusque Cæsar, nova per varias vastissimi Imperii sui partes perfugia agræ
 multumque jactata Arti aperuisse, quo se reciperet: voluit eandem, una cum
 salutarifera Disciplina, providis committere sollicitudinibus Cœnobitarum, qui soli
 horridis illis fœdissima ignorantia temporibus publicæ eruditionis induvni cul-
 tores fuerunt. Ac si Magno Regi illud sorte contigisset, quod Philippo Ma-
 cedoni contigit, ut nimirum inter eos homines non jam Aristotelem inveniret,
 sed excellens quodpiam ingenium, ad debellandam ignaviam fraudesque ap-
 prime factum, profecto Botanica Historia non jam delusam Summi illius Princi-
 pis spem, non Herbariæ Artis derelictionem quasque interitum lamentare-
 tur, sed potius Tempus hujusce Facultatis incrementis glorioisimum sub ea
 ætate describeret.

Negue vero habent Arabum Schola, quo se valde jactarent, quamvis centum
 et quinguenta novas Species iis, quas primævi Fontes indicarunt atque des-
 cripserunt, addiderint; ita ut Plantæ omnes Medio Ævo cognita mille et
 quadringentarum citatev numerum conficerent.

Stat igitur hic honos Venetis Navigatoribus, quorum virtute adjumenta amplio-
 ribus Herbariorum reperiendorum progressionibus opportuna comparabantur. Est ita,
 Auditores. Veneti, dum Commerciæ fines longius protulerunt, simul et Bota-
 nicos terminos latissime propagarunt. Veneti nimirum fuerunt, qui eam a

sguallore, et probrosa servitutis angustiis ereptam, ad miculis illis instraxerunt, quibus posset et ad legitimi Regni sui adeptionem, et ad vera Scientia dignitatem assurgere.

Peregrinatorum celebratissimus, Marcus Polus Venetus, qui una cum Matheo Patre, et Nicolao Patruo suo ab anno millesimo ducentesimo septuagesimo ad annum usque millesimum ducentessimum nonagesimum quintum totam pene Asiam, et Indici Oceani Insulas, et Sinas, Tartariamque peragravit, diligentissimus ut erat Rerum Naturalium indagator, gloriari potuit, se lignum Aloes, Camphoram, Indicum, argue alia pretiosa ^{verum} genera ad Adriacas patriasque oras convectasse, et in Historia itinerum suorum, quam Genuensi in carcere scripsit, optimam complurium Plantarum utilium ac singularium is locis ab se tanta cum cura perlustratis incolentium descriptionem reliquisse. Cui non dicta notave Irineva, et merita Martini Sancti cognomento Torselli? Hic in Armeniam, Palastinam, Arabiam, Aegyptumque penetravit; et ipsi notitia deberur navigationum Scientiaque maritima ante annum trecentessimum supra millesimum, argue etiam prius quam Henricus, Rex Lusitaniae Princeps, novas suis navibus quasi metas profiniret.

Primumvero non possumus, quin saltem obiter commemoremus honoris gratia clara nomina Nicolai de Comibus, Syriam, Persiam, et Orientales Indias plenis velis feliciter ingressi: Aloysii a Musto, seu Cadamusto, qui prope prospere adversa Occidentalibus Africae oris, et Insulis (Itali dicimus di Capo-Verde) hoc suarum navigationum curriculo invenit ad Portum Sanguinis Madava Sanguinem Draconis, antiqui dissimilem ^{quo spectat nostra} ~~nomine~~ ~~Dracena~~ Dracena Draco; cuius investigatoris aciem minime fugere ad fluvium Senegal exigui quidam Phascoli, colore coccinei, nigro quasi puncto notati, ad quos pertinet Abrus praeatorius Recentiorum, sive Koni Horri Malabarici, et in eodem Hesperio cornu (seu Capo-Verde) Arborem reperit immensam habentemque diametron cubitorum decem et septem; et ecce tibi Baobab Prosperi Alpini, Guanabonus Bauhini, sive Adansonia digitata nostrorum temporum: Sebastiani Cabotta, seu Caboto, qui ad Americam Septentrionalem profectus, primus inventum variationis Axis Nauticae praclarissimum potentiori tradidit: Nicolai et Antonii Fratrum Zenorum, ad Islandiam, Groenlandiam, aliasque Boreas

Regiones audaci velificatione transgressorum: atque, ut de innumeris aliis race:
am, Pauli Trevisani, Balthassar's Filii, qui Syria, Avasia, Palasina, ^{situ} Aethiopia,
Cecacia, exudita perlustratione peragratis, praeterquam quod ex ~~situ~~ et indole
Regionum, marium, fluviorum, montium plures sibi Geographicas notiones
comparavit, herbas insuper, arbusta, arbores, aromata, aliisque non pauca eorum
locorum propria, nostra etiam et admiratione et animadvertione dignissima, considera:
tius inspexit.

Quam ob rem, si Veneti, felici ea sorte, qua venata Littera, Syria, Persia,
atque Aegypti Commercio pane soli fruebantur; si Aromata, Cornices, Ligna,
Fructusque ad Medicinam, Artes, luxumque pertinentes inde copiose exportarent
totaque diffundebant Europa; illud sapientia vestre, Auditores, conjectantium
atque concludendum relinquam, quam vero simile sit, eosdem Venetos una cum
iis que exportaveant, transtulisse secum, atque importasse etiam molos, quibus
haberentur Planta ipsa illorum Fructuum effectrices, alerenturque, et nativa
ac propria educatione quodammodo insituerentur, ad delicias, pulcritudinem, ~~utili~~
utilitatemque praedictorum.

Sed quid opus conjecturis, ubi facta eloquuntur? Nondum ad Mahumedanos,
Byzantii expugnatores, Orientis Imperium devolutum erat: nondum vasta
ad sonitum ruina, Venetias, ranguam in portum tutissimum, confu:
gerant profuga et extorres Cecacia Musa una cum eo, quod flovis
in Cecacia Litteratura fuerat, cum Peloponnes^{is} ~~scribendi~~ ~~scribendi~~ pingendique peritissimis,
magnaque cum comitatu Basilicorum Voluminum, Collectionum, aliorumque
veterum Librorum, monumentorumque Cecaciae et Latii pretiosissimorum;
nondum Florentia exortus Magnus ille Litterarum et Bonorum Artium
Maecenas Laurentius Medicus, non Joannes Picius, non Angelus Politia:
nus, acerrimi eruditoyum Codicum, quos a Venetis Particulis enixe implora:
verant, investigatores: cum illdem Veneti eos fontes verumque pulcherr:
marum thesauros jam praeveterant, et Medicarum Herbarum cultores amice
ac liberaliter excipiebant.

Nobilissima hujus liberalitatis certum ac minime dubitandum monumentum

erat in Ducali (uri vocabant) Majoris Consilii, anno consignata millesimo trecentesimo trigésimo, qua conceditur quaedam terra pars in ^{Adriatico} ~~Adriatico~~ sinu Magistro Gualterio Medico in confinio Sancti Viti, ad extruendum Navarum inopia Nosocomium, Hortumque Medicum. Monumentum istuc est multo gravius multoque praclarius iis omnibus, quae ostentare possunt Boracini Josti de Horro Medico, excoli solito Salerni a Mathaeo Selvario, Aurore Medicarum Pandectarum: Monumentum, priscam redintegrans gloriam Horrorum Medicorum, quos excolebant, suoque fovebant patrocinio Theophrastus, Mithridates, Carolus Magnus, Antonius Castor a Plinio nominatus, nec fortasse alius ab Antonio Herbario et Pharmacopola, quem saepe laudat ipse Galenus.

Sic omnino. Principum Procerumque favor, aspirans Physicarum Discipularum evolutioni, non cadit ad irritum. Jam vero primis hinc Publicae Munificentiae invitamentis inflammata Veneta ingenia omnium difficultatum salebras atque impedimenta Botanicis progressionibus obiecta superarunt. Laevissima Linguarum Graecae et Latinae studia, pervolutari pulverulenti Codices praescriptorum Patrum, scaberrima sub rubigine celantes exitia plura praesagae; Philosophicus, ut ita dicam, Spiritus praedictarum temporis opinionum triumphator; cultura Medicorum Horrorum, quos nova semper Vegetabilium opes certatim locupletabant; matuta observationes, et sagaces comparationes circa viva Plantarum exemplaria instituta, in iisque representandis atque offingendis, Natura pulchritudo in locum Barbaria sufferta: haec haec fundamenta sunt, quibus meritorum Venetae Nationis magnitudo, et in excolendis promovendisque Herbarum studiis, principatus innititur.

Horum omnium luculentissimum argumentum Saeculo Decimo quinto exhibet celebris ille Herbarius Codex Benedicti Rinii, Medici et Philosophi Veneti; Codex omnium, quos jactare ea tempestate Facultas Medica posset, pulcherrimus tum nitore, veritate, et graphica proorsu descriptione quoad partem maximam Plantarum, quas sublimis Pictor Andreas Amadeus naturae coloribus ad vivum expressit, tum numero earundem; Codex, inquam, qui nunc inter

Marciana Bibliotheca thesauros asservavit, quemque Pandolphus Colonicus Venentis se vidisse testatur in officina cujusdam Pharmacopœtae, in signe Capitis Æthiopis (testa di Movo) præportante, ita laudat in Apologia Plinii adversus Leonicensem: In ea Liber est Herbarius tanta arte ac diligentia pictus, ut natus paginis illis suis herbas, non offrigatas credas.

Nec jam Veneti aut Italiam reddidit, aut penitenti pernicitate contenti, eodem sæculo excurrente, subsidium petierunt Typographica rapiditate Ferris ex infantia sua nuper egressa, ac statim felicitate adhibita ad removenda impedimenta, quæ, sicut egrogarum Facultatum, ita etiam Botanices progressus retardabant. Quomodo vero Sol, cum densas nebulas tellurem opacantes efficaci radiorum vi dissipavit, et terras larga luce compleverit, campos hilovitate perfudit, novam expurgatæ Naturæ faciem inducit, jubergue propemodum mœstras Vegetantium Familias reviviscere; ita Typographica nostrorum Aldorum solertia, per illustres ac nobilissimas Græcorum Textuum Theophrasti, Aristorelis, Dioscoridis Editiones, illam barbaricæ caliginem, quæ mersa argue obruta, incertæque Herbaria Facultas jacebat, quasi discutiens, novum Studiosis Plantarum Contemplatoribus ardorem afflavit, viam floribus conspexit, facilioremque verustiorum Botanicarum cognitionum intelligentiam reddidit.

Quo quidem in loco scripsit perstrinxisse contentus oximia merita Hermolai Barbari Veneti Parrici, quem Botanici Scriptores magis claris Bauhinus, Cesnerus, Turnefortius annumerant, quippe cum ipse studia sua duorum Vererum omniumque celeberrimorum De Materia Medica Auctorum, argue Exemplarium ope regenda suscepit, suisque Plinianis Castigationibus, et prima Dioscoridis Versione Latina inclauderit, quidquid Scriptor aliquis recentior dicitur; Merita quoque ejus æqualis Nicolai Leonicensi, (sive Parrici Vicarini, sive Leonicensis ille fuit,) Oratoris, Philosophi, Medici, Mathematici, qui ab hac Universitate, in qua nonnulli putant eum Professorum numero per triennium fuisse, Ferrariam publice docendi gratia se cōtulit, ibique docuit per annos sexaginta, quo temporis spatio primus ausus

In nomine denique claritatem Aloysii filii Leonii Jovuljensis Herbavum
studio et cultura celebratissimi quem Cosmus Primum ad Indias minere
novas plantas ~~voluit~~ exploratum voluit

est, tyborum ministerio Medicamina Simplicia (ut alios ejus ingenii factus
 praeveam) ad examen revocare, simulque Plinii aliorumque errores, tempo-
 rum insidia in ipsorum notitias proprietatesque intractos convellere.
~~obviamque~~ famam Antonii Valoi, et Domini Senni, quorum utroque Paravi-
 nus, et alter quidem Plinii illustrator, alter vero ex multorum opinione (Scardeonio
 teste) Vir Herbarum scientia, unus omnium excellenissimus. **I** hac, inquam, veloci
 percussione contentus, Vos invitabo potius, Auditores, ut paulisper mecum in
 Hortis Simplicium diversemini, quos honori summo Veneris fuit instituisse et
 excoluisse, prius quam inclutus Torquari Tassi Mecenas, Atestinus Alphonsus,
 Ferravia Dux Hortos Medicos, et Viridarium praesentim eo in loco, cui nomen
 Italum Belvedere, designaret, stimulante Antonio Musa Brasavolo, qui in Mus-
 xani Insula in Corneliavorum et Maurocenorum Hortis Malvam arboveam, Cassiae
 arbovem, ~~fraxinam~~ Pistacia se conspexisse restatur.
 Jam inventus Novus Orbis fuerat. Planta non amplius visa, quae in locis illis
 remotissimis vel Medicina, vel voluptatis usibus famulabatur, illorum florum,
 eorumque fructuum et admirabilis pulchritudo et incredibilis varietas innocuum
 fecere Veneris quoque desiderium possidendi in patria sua, suisque in Villis
 peregrina illa Pomona Flore quoque munera.
 Jam ad hoc ipsum tempus, ad quod pertinent Horti Medici et voluptarii qui
 carebantur Veneris, referendi alii sunt, qui annorum decursu delincentur,
 subinde et aperiuntur. Ac tot illi sunt, ut satius ducam, quasi praetervolans
 eos omnes de quibus praeter Sansovinum multi Scriptores mentionem faciunt, eo-
 rum specimen tantummodo exhibere. Sane predicari de se et nominari velunt
 Horti Paschali, Maffeji Maffeji, Flannusii, et Perri Antonii Michaelii, Viri mox
 a me honoris causa et potissimum nominandi atque celebrandi. Jam ecce Principis
 Urbis ardor per minores Urbes terrasque subditas, veluti flamma, serpere lon-
 gius, diffundi. Virescunt florentque tuo velut in sinu, tuoque intra moenia,
 Urbis Paravini, Casparis Gabrieli, Lauvenii Prioli, Philippi Paschali, Torquari
 Bambi, Bernardino Trevisani, Jacobi Antonii Covrusi amena Virgata. Et Dau-
 lum jactat Horrum Jacobi Contaveni, et Mons Silicis illum Aegidii Cumani;

illustrarem insuper
~~nonnullis~~
~~et alios~~
~~et alios~~

Urbis

alium

alium Laurilia, prope Campum Sancti Petri, Nicolai Contraveni, et, ut alios plures missos faciam, eorum qui Justi nominantur, et Francisci Calcocolanii Hortos Verona factat. Primumvero fragrantium odorum, qui afflantur ex amantissimis Venetorum Viridariis, suavitate capta Italia rota mihi videtur expurgiscier, et hilarescere, ac nobilissima incendi amulatione. Pontinia Villa, Mantua, Mediolanum, Genua, Florentia, Pisa, Lucca, Ariminum, Roma, Neapolis certarim celebrant et nomina Cultorum, Patronorumque, et Botanicorum gestorum magnificentiam.

Quam late patens mihi nunc, si opus esset, se se panderet campus, in quo exsultare posset Oratio! Verum et me dies, et Vos, Auditores, patientia deficeret, qua numquam abutar. Tria tamen esse mihi videntur immortalis fama dignissima, utpote summo in honore ac pretio habenda: nimirum, Primo Venetorum favor et liberalitas erga omnes Vegetabilium cultura studiosiores, Herbaria Doctrinae cultores amplificatoresque: Dein, nova Publica Schola Simplicium fundatio: institutio Denique Horti nostri Medici, cui controversus quidem, indubius tamen supra Pisanum Primatus vindicantur. Hec tria quam brevissime percurram.

Ac primum quoad Venetorum Patrocinium, quanta montorum seges in Venetis Calevgis! qui cum in Creta Jovis magni medio insula ponto jacente, centum olim digesta per Urbes, Mons Idaeus ubi, hunc montem, tunc habitum veluti sacundissimum pulcherrimumque Natura Viridarium, possiderent, non modo magnam ejusdem curam gerebant, sed etiam eos omnes, quotquot ad eum visendum e longinquis regionibus concurrissent, benignissima liberalitate excipiebant.

~~Quanta hominum nobilissimorum gratia floruit Vir clarissimus Benincasa seu~~
~~maius Casa-bona), Ferdinandi Primi Herbarius, ad nova et rara vegetabilia detegenda et asportanda~~
~~missus! Is, quidquid singulare ac rarum cognovit, Veneto Patrio debuit Hiero-~~
~~nymo Cappello, Generali Provisori ea in insula, unde nostri rara et preclava~~
~~queque Plantarum eliciebant, antequam, celebri Joanne Targionio Tozzetto~~

Quanta hominum nobilissimorum gratia floruit Vir clarissimus Benincasa (seu mauius Casa-bona), Ferdinandi Primi Herbarius, ~~ad nova et rara vegetabilia detegenda et asportanda~~ missus! Is, quidquid singulare ac rarum cognovit, Veneto Patrio debuit Hieronymo Cappello, Generali Provisori ea in insula, unde nostri rara et preclava queque Plantarum eliciebant, antequam, celebri Joanne Targionio Tozzetto

auctore, Studii nostri Moderatores Ignarium ab Agnis ~~causantibus, ad eundem finem~~
~~causantibus, ad eundem finem~~ Quid vero dicam de honoris aura tam prospere abso-
 cundante votis tum Melchioris Guilandini in illa longissima peregrinatione sua, ex mu-
 nificentiâ Marini Cavalli, Veneti Constantinopolim Oratoris; tum Prosperi Alpini
 in itinere ad Carum, per Joannem Emum; tum demum Vestlingii per duos Consules,
 Aloysium Cornelium, et Joannem Donatum, qui eundem Herbarum indagatorem, to-
 tâ Egypto, peregrinantem, unâque Medicum suum stipendii liberalitate munerati sunt.
 Quod vero spectat ad Scholam Simplicium seu Medicâ Maroniâ, quâ conjuncta
 non est cum Cathedra Botanices, quâ minus proprie ita appellabatur, incipit illa an-
 no millesimo quingentesimo trigesimo tertio. Tum primum ab aliis salutaris Avris patri-
 (nis) dissoluta facta, ab eodem nostri Gymnasii decus, fuitque **F**rancisci Bonafidii,
 civis nostri, sapientiâ concessita, cui licet privati, qui in hac Urbe erant, Hortuli
 multa ad ejus Scholam pertinentia suppeditare possent, Publica tamen Munificentiâ
 augendum ipsi emolumentum decrevit, eo præsertim consilio, ut Simplicium sive Her-
 barum exoticarum copiam sibi undecumque non levi sumptu compararet, itaque et quod
 docebat facilius explicaret, et non solum Auditorum auribus, studiorum etiam Contem-
 platorum oculis satisfaceret. Nostra hæc opinio testimonio innititur Bonafidii ipsius,
 hoc ipsum testificari in Epitaphio, quod ipse, ut ferunt, inscripsit sibi, suisque ci-
 nevibus; quodque ^{majus} huic rei momentum addit, homo a studio partium alienissi-
 mus quam qui unquam, eandem opinionem roborat atque confirmat. Nempe Vir
 clarissimus et veracior Fanturii in Memorii de Vita celeberrimi Ulyssis Aldro-
 vandi, certissimis monumentis ostendit, Simplicium Scholam fuisse Bononiâ insti-
 tutam exemplo et imitatione Paravina, anni spatio Bononiensem antegressâ.
 Nec minus evidenter lucent argumenta, comprobantia, eandem Venetam Republi-
 cam in promovendis Herbariâ facultatis studiis maximam operam curamque po-
 suisse, consito Horro illo Botanico, jam usque a prima origine magnifico et cele-
 bratissimo. Abjuncta omni cunctatione dicam, licere nostro gloriari, se fuisse
 primum ~~Aldrovandum~~ qui in Europa existit, sibi que a Scripioribus magis con-
 titis Primatum dari supra ceteros ~~habetur~~ ^{Academicos Hortos Italia}, ubi ceterarum omnium Scientiarum
~~incunabula~~ incunabula. Nichil remere affirmo. Ut res tamen clare et ordinatim

agatur, ad fontes confugere necesse est, non rivulos consecrari fluentes lunae
 lonrum, ex quibus alii hujusce Horti originibus annum Saeculi Decimi sexti tricesi-
 mum tertium, alii tricesimum quintum, alii quadragesimum, vel quadragesimum
 sextum affingunt. Tanta temporum disparilitas a veritate seu probabilitate abhorret.
 Puvius ex uno eoque limpidissimo fonte hauriamus.

Certum illud exploratumque est, a memorato nostro Bonafidio primam causam quo-
 dammodo reperendam esse, primamque veluti impulsorem ad condendum Hortum Pa-
 tavinum. Nam supplicante sapientissimo eodem Professore Studii Rectoribus, impetrantur
 ejusdem Studii Moderatores, ut a Senatu tertio Kalendas Julias anno quingentesi-
 mo quadragesimo quinto supra millesimum ~~ducesimo~~ ^{decemvicesimo} ~~tercentesimo~~ ^{tercentesimo} non Officina
 cujusdam Pharmaceuticae ^{parafactio} ~~parafactio~~ sed Medici institutionem Horti, ad studiosa ju-
 ventutis utilitatem, et Gymnasia ornamentum. Certum illud quoque, anno mille-
 simo quingentesimo quadragesimo sexto incurte, fuisse jam magna ex parte ~~exstructum~~ ^{exstructum}

~~exstructum~~ Instructumque Viverum nostrum opera Andreae Moroni, Templi
 Divae Justinae Architecti, non Andreae Riccii, ut opinatur Clavissimus
 Facciolatus; Riccius enim jam abierat ad plures. Et illud minime
 dubium, jam usque a Mense Augusto ejusdem anni, primum Herbarii,
 deinde Magistri nomine, conservandi perficiendique Horti gratia, con-
 ductum tum primum fuisse Aloysium de Anguillaria. Hic vero primus
 haberi debet Praefectus, non Gehnius, quem falso decessorem suum
 facit Sprengelius. Neque Aloysius Mundella (quod Bauhinus inter
 ceteros et Halleus memorant), sed Melchior Guilandinus Anguillaria
 successor ad annum millesimum quingentesimum sexagesimum primum
 numerandus est Primus Herbariae Disciplina Professor, quia ipse fuit, qui
 primus anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto publice in Horto
 docuerit per subjecta Scholarium oculis viva exemplaria; quod fecit idem
 ipse per annos quinque et viginti.

~~Exstructum~~ Hic autem liceat cursim animadvertere, Bonafidium, primum
 illum, ut dixi, creandi Horti primum impulsorem, munere quidem suo Profes-
 soris Simplicium functum esse, non tamen ullo modo operi profuisse: id

muneris, sicut ex Actis Gymnasii constat, suscepisse Danielem Barbarum, inter præcipuos nova hujus institutionis fautores merito collocandum; deinde vero omnem vigilantia curam excellenti Medico Petro de Noali commissam fuisse. Is jam usque ab Augusto mense anni millesimi quingentesimi quadragagesimi septimi, quod ipsi maxime gloriosum et laudabile est, effecit; Viverum scilicet ad eam, quæ haberi poterat, absolutionem perfectionemque perduxit.

Nunc vero, si ad vetustiora Botanica Historiæ tempora animo ascendere velimus, nullum alium Hortum Academicum, qui possit cum hoc nostro de principatu contendere, reperiemus, præter Pisanum, cui nomen ab Armentario.

Non me latet, Alidosium ante alios, talem Nostri principatum oppugnasse, eumque ad Pisanum transtulisse; Alidosium, inquam, qui initio Sæculi Decimi septimi scripsit, vocatque Pisanum Simplicium Vindavium, Primum quod in Italia cõsistum fuerit, et Nostrum vult secundo loco poni. At illud quoque præbe scio, eo tempore quo Patavinus Hortus claritudine nominis explendescbat, Pisanum (~~etiam~~ etiam semotâ natalium questione) in oblivione ac tenebris jacuisse. Et vero dicamus oportet, ejus originem plane ignobilem argue obscuram fuisse, si et Botanicos, et Medicos, et Peregrinatores, et illorum temporum Historicos latuit. Hæc autem lætæva, hoc silentium nonne idem est, ac non esse? Accedit, quod Pisanus Hortus sedem stabilem et domiciliū certum non habuit, erravitque sæpius huc illuc vagus incertusque: accedit et illud, quod in ejus Præfectorum Professorumque serie non mediocri intervalli vacuitas, quasique hiatus ~~etiam~~ ^{identidem} occurrit. Et contrario Noster ab anno usque millesimo quingentesimo quadragesimo sexto dignus fuit existimatus, qui a magis illustribus ejus arantis Botanice Bellonio, Matthæo, Gesnero noscitur. Hi omnium primum illum prædicant; tenebaturque omnium manibus etiam tum accurata et fusior ejus Descriptio in calce Historiarum Marti Guazzi. Ad hæc, in Actis celeberrimi hujus Gymnasii extat nunquam interrupta series non solum Præfectorum ac Professorum ejusdem, sed ipsorum etiam Adjutorum, Custodum, Cultorumque.

Nihilo tamen minus insurgentem video anno millesimo septingentesimo septuagesimo

septimo Professore Joannem Calvium (quem Angelus Falvionius, Alexander de
 Novona, et Curtius ipse Sprengelius nimium doctes secuti sunt), Calvium, inquam,
 illum, qui omnia Alidosii mentione, vel quia eum nunquam legerat, vel quia inventi
 gloriam aucupabatur, Pisani Vindictam sui principum acriter vindicare conatur. Vi-
 deamus, quo fundamento. Præcipuum est (nobis enim tempus tere in expendenda
 Scheda illa recentiore, deprompta, ut fertur, et veteri Libro Armamentarii a Phi-
 lippo Bigoncio, adhibitaque ab ipso Calvio magis magisque roboranda opinioni sua)
 præcipuum, inquam, fundamentum est Joannes Targivnius Tozzetus, qui in Prodomo
 Chorographia et Topographia Heruvia, Pisani Horti creationem anno millesimo
 quingentesimo quadragésimo quarto, et ~~in~~ sequenti anno institutionem Cathedrae Ma-
 teria Medicae sive Cathedrae Simplicium annexit. Verum (pace Targivnii di-
 xerim) non anno millesimo quingentesimo quadragésimo quarto fuit assignata Cchinio
 Cathedra Botanicae proprie dictae, sed e contrario Simplicium Cathedra; præsertim
 cum videre liceat eo temporis intervallo ipsi mandatum, ut e Cathedra Librum Dios-
 coridis de Metallis agentem explicaret. Argui Metalla materiam Scholæ Botanicae
 proprie dictae non præbent, nec in Hortis coluntur. Præterea, satis mirari non
 possum, dum animadverto, ipsum Calvium ausum esse hæc scribere: Patavinum
Viverum Botanicum Academicum leviori incæpit negotio videri Pisano ariguis
Bellonianorum Operum lectoribus, præcipue non Italis; cum Petrus Bellonius,
 origine Cenomanus, ab anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, in
Observationibus suis, nostrum Medicum Viverum omni laude ornaverit, et Pisanum
 ne nominavit quidem. At (percontor ego) cur ille, ita scribens, parum honeste
 ac dolose oblivisci voluit Petri Andreae Manhaali, non Cenomani, sed Italis, id est
 Senensis, qui natus anno millesimo quingentesimo primo, qui vivus eo tempore,
 quo uterque Hortus, Patavinus et Pisanus parabantur, qui eorum omnium quæ
 Rem Medicam illustrare possent, intelligentissimus atque curiosissimus, idem natura
 ambitiosior, opiniosissimus, suarumque tenacissimus opinionum, Aloysii
 Anguillaræ contemptor, adjuvare usus ipso Cchinio, principe apud Pisanos
 Simplicium Doctore, quem pluribus in locis a Commentariis in Dioscoridem
 laudat, et perthonovifce compellat? His præmissis, audire ne pigeat, Denariis:

Viri, quid scripserit idem ille, testis omnium locupletissimus. Postquam
 immortalam Veneti Senatus gloriam laudibus in caelum extulit, quod Senatus
 Romani magnificentiam Horti Nostri fabricatione imitatus fuisset, ita pergit:
 Dal che invitato l' Illustrissimo et Eccellentissimo Cosmo Duca di Fiorenza e
 Siena, a persuasione principalmente del Chiarissimo Medico Messer Ghini,
 ha ancor egli fabbricato nell' antichissima Città di Pisa un altro simile Giardino
 Regio pra Alidosio aliisque tot posterioribus gravissima Mantegni aucto-
 ritati non staret? Dubitet, per me licet, qui velit, de Paravini Horti Pri-
 maru; at etiam dubitet, se medio Sole in tenebris versari.

His omnibus alia argue alia, ex optimis d'vta monumentis, addi possent
 splendidissima atque certissima testimonia; quae quidem irregulera quodam-
 modo, silentique et mora quasi pertasa, a voluminibus jam jam erumpere
 ardent, seseque vobis singula modo sisterent, nisi et celeritas temporis, et
 mea vestra patientia vevecundia orationem ad propositum, ad laudes scilicet
 Petri Antonii Michaelii properanter urgeret. Summus hic Vir nobilissimo
 eo avo, quem Patria in sinu generosi Cives exsuscitaverant, exprogitus
 atque inflammatus, totum se studiis Herbariae Disciplinae dedit, totus ad
 omnigenas ejus Doctrinae opes animo arripiendas exarsit, quarum adminiculo
 et omnes majores suos vinceret, et ceteris sua cum primis de palma certaret.
 Ad cognoscendum porro melius ac plenius Botanicum, ut ita dicam, Viri tam
 excellentis ingenium, erit optimum factu mentem, et ad ejus natalium condi-
 tionem, et ad tempus quo vixit et floruit, advertere.

Petrus Antonius Michaelius Patritia gente, vetere et illustri Venetorum
 Familia ortus, liberaliternque educatus, per omnem honestarum Artium cultum
 pueritiam adolescentiamque transiit. Ac sublime illud et erectum ingenium,
 si pulcritudinem ac speciem excelsa cujusdam magnaeque gloriae vehementius
 appetivisset, summis Patria muneribus et honoribus amplissimis perfungi
 potuisset. Ad hos additum ipse sibi praclusit: intravitque animum alte-
 rius gloriae cupido. Abductus ab omni rei publica cura, periculosa

plerumque ac difficili, dum alii eodem genere nati vel ad Regias aulas obveni-
de Legationis gratia, vel ad Copias ducendas in longinqua proficiscuntur, ipse
dilecta sibi Artis amove raptus, per montium solitudines, per opæca deser-
taque vallium peregrinatur, odioraturque quam sagacissime, ac diligentissima
conquisitione scrutatur Herbas Medicinæ profuturas. Non ille ex agresti
ac dura morum rusticitate ~~saltus~~ ^{silvasque} ~~peragrat~~, sed ex amore humani
generis, et publico bono, nedùm desiderio serviendi Parvæ utilitatibus.

Hinc ejus litteræ nihil aliud sonant, nisi Botanica Commercia ultero citroque
commearia ex Oriente, Dalmatia, Cyreta, Ægypto, Constantinopoli, Gallia,
Germaniæque: nec ullum mihi terrarum dabitur angulum cis Atlanticum
mare, qui sua dona ^{sponte} non mitteret, qui Paveni suo quasi tributum non pende-
ret. Præclava hæc munera, quæ ex omni Vegetabilis Regni Provincia certatim
ad ipsum ac fideliter mittebantur, inferebantur omnia in duo magna
veluti Æværia, parata illa semper cum ad omnium Præditorum usus, tum
ad ægrorum levamentum, semper aperta et publica. Æværia, inquam, Michæ-
lii sunt, Auditores, et extremum illud Vividarium, et celeberrimus ille Herba-
rius Codex: quæ duo ipse magnam nominis claritudinem per Italianam, immor-
talitatemque pepererunt.

Ac primum ad Vividarium quod attinet, non ego jam illud amoenitate
corum, quibus instructum fuerit atque ornatum, ambulationibus, statuis,
aguarum lusiibus, atque id genus deliciis claruisse dicam; hæc enim inertia
otiosorum spectacula; dico Plantarum, quæ ibi altæ educatæque, tam
concinne dispositæ, tam sedulo custodiæ carnebantur, et cupra, et rara ac
singulari præstantiâ excelluisse. Scitum illud erat Veneris, in vico, qui
a Sanctis Cravasio et Protasio (vulgo San Trovaso) nomen habet: et
nego, ullum paulo cultiorem advenam mira illius Urbis visendæ causa venisse,
quem et Michælii Viverum inviserit. Quare ejus fama adeo percebit, ut
cuneri illius araris Herbarii suis in Operibus illud effervat maximis laudibus;
Cresneus, Anguillaria, Mathæolus, et Andreas Marinus, pulcherrimum
elegantissimum, ditissimum appellent: et alii quidem ordinis ~~_____~~

alii vero Plantarum ex Cretensi, aliisque Transmarini Insulis uberrantem, varietatem, peregrinitatem laudent; et omnes denique unanimes Viri: re laudibus magnifici Auctoris laudes intexant. Cum sigudem omnes Virum in quolibet Humaniorum Litterarum genere versarissimum, Vegetabilium praesertim ac rei totius Herbariae paucissimum, de Medica Materia optime meritum, acerrimum novarum herbarum indagatorem, novarum educatorem animadversoremque Plantarum, errantium in hac Facultate multorum castigatorem, Virum optimarum partium et opinionum subiecti gravitate pollentem, Botanicorum munerum liberalissimum praedicant, et, quod caput est, fide, prudentia, probitate insignem.

Quid vero dicam, Audites, de aereo Herario, nempe de Herbario ejusdem Codice, ad quem cura ejus, omnes, labores, industria, vigiliae, cogitata, studia omnia referebantur? Herbario, inquam, Codice, quem nominare possumus primigenium ipsique carissimum ejus ingenii, latissimaeque parentis Pruditionis fetum. Opus istud est tamen Exemplar habendum, vendendumque, autographum, voluminibus dispersitum, ad Michaelii nomen inter Botanicos ea tempestate magis insignes collocandum a primum; Opus, quod inscribi posset Omnium paene Plantarum tunc cognitarum, aliarumque complurium, quas ipse primus cognovissimas fecit, Thearum; Opus demum, quod, si Providentiae concessu atque munere, publicam in lucem, cui fuerat ab Auctore suo jam destinatum, per typos statim prodisset, propriam ac suam quorundam inventorum gloriam eidem Auctori vindicasset, nec illam ipsi posteriores Botanici surripissent. Verum tale Botanici ingenii monumentum in eandem videtur fortunam quavendam incursisse Plantarum, quae, quo praetiosiores variorumque sunt, eo diutius inobscurata atque incognita quandocumque jacent. Quot enim vero quantisque vicissitudinibus obnoxium fuit Herbarium Michaelii Opus? Primum videlicet illud Familiae

extincta inter exuvias reliquiasque dispersum, confusum: tum per officinas vagari Bibliopolarum: inde infelices incidere in manus atque inviditas: tandem benigna, nescio qua, aspirante aura ferri, nostrisque sub umbra Horti conquiescere apud Hominem, qui potuit et pretium Operis probe nosse, et

servare ruinas. Joannes Marsilius (o nomen dulce! Nomen quod ego semper
 carum, dum vita manebit, semper honoratum habebō.) Marsilius, inquam, ele-
 ganti et erudita Dissertatione Academica eam ^{manuscripto} ~~manuscripto~~ Codici inedito cele-
 britatem properavit, quam Obitio comparavisset. Nec unquam tale Opus, gravissi-
 mum sibi domicilium, societatemque herbescens viriditatis, inter quam narum
 erat et adoleverat, deseruisset, nisi publica summa Auctoritatis jussa illud
 ad altam sedem eamque honorificentissimam transulissent, atque inter manu-
 exaratos Marciana Bibliothecae Codices, prope exitum meritisissimi Benedicti
 Rini a me nuper memorari Herbantium Volumen collocassent. Ubicumque tamen
 illud Opus habitaverit, semper famam socium inelyri Auctoris sui feret, semperque
 ejus ingenii dexterritatem, efficacitatem, vim, ejus mentis sagacem perspicacita-
 tem, ejus doctrinae amplitudinem declarabit.

Testes appello, obtestorque Legatos omnes, Consules, Militares Quas-
 tores, Belli Duces, Provinciarumque Rectores, qui celebritatem hujus ingenii
 vim atque solertiam tantopere admirabantur: Hi numquam Veniens ab oris
 soluebant peregre ituri ad imperata belli pacisque faciendae munia, quin om-
 nibus precibus etiam atque etiam rogari ab Amico fuissent, ut ipsorum reditus Her-
 bario negotio suo prodesset: iidem numquam Patrias ad oras remeabant, quin
 largius Amici vota exaudivissent. Et vero, quidnam aliud, praeter acuosam
 ingenii agilitatem, sperant, tum assidua illa Studiorum Opiolarumque Commer-
 cia ab ipso magnis sumptibus suscepta cum primis, ea aetate, rei Herbaria
 Magistri, Antonio Tolomeo, Petro Bellonio, Chirico, Ulyse Aldrovando, Andrea
 Alpago, aliisque per multis, qui ex proximis remotisque partibus semina, plantas,
 ceterosque Naturae fetus ad ipsum continenter transmittebant; tum cura illa
 semper vigil et intenta ad cito reparanda in Herbis, ope Artis, omnia itineris
 tempestatis et insita fragilitatis damna? Quo consilio interitum conduxerat
 penicillum Dominici a Graecis, qui ad nurum docilis fidusque ^{multo} ~~multo~~ desi-
 gnationis artificio, naturali colorum distributione, apta formarum dispositione
 atque structura Plantam omnem ad vivum exprimeret; ut ita nimirum iis
 Vegetabilibus, quibus in ~~Horto~~ Vividario suo vitam servare non potuisset,

suo saltem Herbario in Opere perpetuaret; inter quae observanda sunt undecim Arbores Novi Orbis, rara cujusdam singularisque praesentia, quae duce ab exemplaribus ex America missis ad Carolum Quintum, Imperatorem, Regemque Hispaniarum.

Quanta porro fuerit ejus mentis philosophica perspicacitas, etiamsi physica quaedam ejusdem conjecturae hoc ipso in Opere exposita, et recentiorum Botanico-
 rum assensu approbata minus ostenderent, vel una tamen satis declararet Methodus ille ab ipso excogitata, et parum perfecta, quae cunctas sui Thesauri Plantas triplici serie distinguere ac distribuere conatus est, variasque in Classes ordine primas ac secundas partiendo dividere, ex quibus ea, quae ad primam seriem pertinerent, a Radicum; quae ad alteram, a Foliorum; quae ad tertiam, a Seminum forma argue structura ducerentur. Nempe Vir summus conjectabat, haud difficile futurum, cujuslibet Plantae incognitae, quae in Opere suo extaret, nomen reperire, si cognita ^a perspicere ^{aque} fuisset ^{series} ~~bonis~~, quae illi Plantae ~~congrueret~~ ~~congrueret~~ congrueret.

Quod si haec norma, post nova inventa, minus certa deprehenditur, nec ad actum redigi potest, non inde tamen fit, ut justa ac sua laus perspicaci denegari debeat ingenio Michaeletii, qui, cum cervi cujusdam Systematis utilitatem necessitatemque plane perspicere, cumque optimum factum judicaret, immensum, confusum, mixtumque illud Vegetantium genus in quasdam certas quasi Familias ordinariam tribuere, et quaeque distingere veloci discernenda oculo praebere, ipse primus rem adumbravit ea aetate, qua nullum apparebat Systematis vestigium. Murali coronam non donantur ii Milites, qui effracto muro, qua data porta, ingressi, obsessa Arce potiuntur: is Miles tantum donandus, qui in hostes irruens, et obstantia quaeque fortissime vincens, primus murum ascendit, sociisque post se idem perantibus decus triumphalis ingressus viam pandit.

Ad extremum, de amplitudine Eruditionis atque Doctrinae, qua praeditus

erat noster Botanicus, nos dubitare non sinunt et studia, quibus totum se dedit, praeceptorum Medicinae Artis Parentum; et illa summa ac fida, quae ipsi erat, familiaritas cum Graecorum, Latinorum, Barbarorumque, veterum coaevorumque Scriptorum Rerum Naturalium, tum editis, tum manu exaratis Voluminibus: cui rei indicio est Herbarius ipse Codex, in quo Auctorum Textus opportunè offeruntur, argue inter se subtili iudicio comparantur; et duarum Linguarum Graecae ac Latinae intelligentia, quae Linguae Aegeae Pulcherrimaeque Magistra, acutissimam notionem conservantes, idonei nominis, innata indolis argue proprietatum, potestatis cuiuscumque Planta, custodes meritisissima; et selecta illa Herbaria Collectio, quae millenas octo et viginti Plantas complectitur; Collectio, inquam, ad Bauhini usque tempus omnium numero locupletissima: eadem praetiosior ob genera Plantarum exoticarum rarà per ea tempora praestantia singularium: elegans eadem ob figuras affabre elaboratas, magna ex parte admirabili designatione, vividaque colorum veritate mente argue accurate expressas: eadem perdocta, quia maxima Herbarum pars nomen suum non una lingua inscriptum fronte praeporat; quia Herbae singulae certis reponuntur classibus iuxta characteres uniuscuiusque, derivatos ex ipsis partibus, quae tunc earundem essentiam sive naturam efficere putabantur; quia Historicis illustrantur Descriptionibus, appositisque locupletantur notionibus tum regionis, in qua sponte, ac propria velut in sede oriuntur, tum rationis qua propagantur, nascuntur, adolescent, coluntur, tum diversarum discordiarumque inter Botánicos opinionum, tum denique proprietatum ac virtutis vel creditae, vel ab Auctoribus fide dignis relatae, vel ab ipso recens notare atque detectae.

Ita profecto. Multos Veterum velut inglorios et ignobiles oblivio ob-
ruet: Michiælius posteritati narratus et eruditus, superstes erit.

Hujus Hominis Sapientiae ac Botanicae experientiae ita diffusam famam, Tyrumviri Gymnasii nostri Reformatores, neque Anguillariae opera, neque Gabrielis Fallopii celeberrimi Simplicium, Anatomies, et Chirurgia Professoris, cuius contenti, ad Patavinum Hortum adhuc recentem mittere

talem Vivum constituunt veluti Parentem, Patronum, alterum veluti Mece-
natem, ardore ingenii, auctoritate, intelligentia præstantissimum, quo duce possit
idem Hortus ad summum splendorem atque magnificentiæ fastigium brevi assurgere,
habereque et esse omnium princeps, omnium, quæ quot in Europa Botanici
Horti futuri essent, exemplar.

MANUSCRIPTA
Pellato extraxerunt Floribus nunciò, addebat Michælis, totaque ædificans ad ore
Scribilla absistunt. Pliniorum amulatoz, Partiam, totum, donec in casu deli-
cias deserit. **I**omnes generosa industria, atque experta officinaris nervos vi-
resque tam acriter intendit, ut incredibili celeritate hic idem Hortus ornatus lo-
cupletatusque omnigenis opibus fuerit, cirissimèque evaserit et splendidum
laudis argumentum, et nobile publicæ ac privatorum amulationis incitamentum.
Hinc enim, ex hoc nimivum Horto, jam prima ab origine, sumpsere leges ac nor-
mam cæstruendi, severior, excolendi, que etiam vetera præcepta Academia, Vini plures
opulenti: hinc exorta prima et quasi scintilla ejus flamma, quæ multoties
ad difficillima et longissima itinera suscipienda, ad amplificandos Hortos
per Disziplinam terminos, ad orbis orbantum Narvæque divitias in ætrem Vi-
væ ambarum colligendas excitavit. Enigitur, quo prætorum dignas posteritas,
et Herbæ Disziplinæ primos progressus atque incrementa sua Venetæ Nationi
Patavino Horto, Viro laudatissimo Bertholomæo Michælio adscribat. *MANUSCRIPTA*
Hoc illud est, Auditores, quod, quam brevissime potueris, nihil videtur ostendisse
nempe, primum quasi germen, quod subinde evolutum, Rex Herbæ et summam
amplificationem et veram germanamque Scientiæ deus erat in cæstruendis altitudinem
torum pingviam, illud ætatem Venetis, hinc Urbi, hinc Horto, hinc Viro, quem
laudavit, acceptum referri debere, et hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc
O si Viv idem ille nunciò revivisceret, delabereturque in has sedes! Quanta
Vivi foveret admiratio, in immensum protatos Herbæ Disziplinæ fines, tam late
diffusum in res herbæ studium ardoremque inuenis! Quæ gaudia! cum
repente excelsas Floridæ atque Carolinæ, aliarumque remotissimarum regionum
arbores nostro sub celo vigentes vegetasque aspiceret, ad ^{ipsas} etiam publicas
vias atque urbana ambulacra ornanda traduras! Antonius ille adsciperet

Om.
#

I Augustissima Mavis sua, eximia meritissima que Acum Boranicayum
Cultriciis, exemplum imitantis,

I Urinam vero argumenti rario argue indoles non modo dementiais, sed,
externis etiam exemplis locum esse sinceret, et Orationi larius expansari licet.
ret. Quam tarabunda illa se se in laudes effunderet in clayi illius Viri, Publica
Pruditionis universa meritissimi Moderatoris, qui publicis in Consiliis tanta
cum dignitate sedet, eximii, inquam Scopolii, ardentissimi, horum Studiorum
fautoris, cogae antepre pleni, quem ipsi prima ab infantia inspiraverat
optimus Patrens, magnum in republica literaria et Boronica Historia Nomen,
in Piciniensi Universitate Boranicis olim Professor celeberrimus. Ac si
habet uenerationem quidquid excellit, quam felicem in praesentia maeriem

Cic. 1. de Nat. Deor.

se miki praebere. Primus ille Inuentionis Gubernationis Administer vigilan-
tissimus Vaccarius, Vix ille Suimus, ad quem et laudatus Scopolius, et quot-
quot variis publica rei muneribus praesunt, suas omnes deliberationes,
referre solent, uassissimam sagacissimam que quidam mente cognoscendas,
iudicia comprobandas, et ab ipso postea Suprema Auctoritati proponendas.

Horto suo, olim sibi tam caro, quem uberiore alienigenarum rerum copia locu-
 pletarum cerneret, aurum, perfectumque labore argue opera Professorum, Pro-
 fectorumque ejusdem celeberrimorum, multoque magis decora et magnifica
 recentium Hypocaustorum fabricatione, quam magna menti splendidissimeque
 munificentia debemus Clementissimi Principis Eugenii Proregis nostri. **I**n quo,
 tanquam in speculo, imaginem suspicimus Parentis incomparabilis Napoleonis
 Magni, qui sublimis praeclarorum operum, bonarum Artium, Scientiarum omnium,
 excellentium ingeniorum Patronus, impulsor, instructor, amplificator, ^{tor} locupletatus est.
 Auspiciatissime huic luci tantis Nominibus quasi reperussit devotus ego, vene-
 rabilisusque, ad Orationis exitum propius accedo; et oro obtestorque vos, Audito-
 res, ut meum silentium summae eloquentiae loco habeatis: siquidem tam cara et
 magna Nomina clarissimi Oratoris, nebam Botanici aut Medici, laudes mereren-
 tur, nisi essent omni laude majora.

Interquam vero finem dicendi facio, temperare mihi non possum, quin vos alloquar,
 studiosi Adolescentes, novella germina ad Patriae spem decusque Parentum nata,
 illud pro certo habens, vos ex dicis colligere potuisse, Venoni Michaelii nomen non
 ob generis nobilitatem, ^{aut} gratiam, aut familiares copias adhuc inter nos vivere, sed
 ob illum, quo flagrabat, ardorem mentis ad Herbaria Studia curamque Publici Horti,
 eo tantum consilio, ut ejus Facultatis, qua nihil potest esse tum ad usum laetius, tum
 ad amoenitatem pulchrius, exercitatione, hominum generi prodesset. Quodquid ex Mi-
 chaelio amavimus, quidquid mirati sumus, manet, mansurumque est in animis
hominum, in aeternitate temporum, fama rerum.

Istud exemplum vobis usque situm in oculis sit, vos impleat spei animorumque,
 vos hortetur magnopere ad haec studia; illudque reputate cum animis vestris,
 eos tantum homines magna virtutis praemia laetivos, nec numerandos in vulgo,
 qui et studiorum contentione, et utilium cognitionum adeptione, et civilis vitae
 integritate Sapientibus se probaverint. Circumferre acriem, o juvenes, oculisque
 laetissimam Auditorum coronam, quae me circumstat, et hujus diei celebritatem
 tantopere honestat, metimior. Hoc illud est, vobis praecipue futurum salubre
 ac frugiferum: Omnium vos exemplorum genera in illuminibus posita documentis

